

JOAN F. MIRA

*“Supose que
són més feliços
els qui tenen la nació
en pau –si més no
perquè tenen un
problema menys–,
però potser
a nosaltres
no ens ha tocat
aquesta felicitat.
Ens queda el deure,
o la passió,
de continuar
buscant-la”*

Nacions, nacionalistes

Circulen ja fa mots anys massa discursos i papers que coincideixen a lamentar la maldat intrínseca de qualsevol nacionalisme, cosa que implica una curiosa posició mental negativa sobre el mateix fet nacional, com si fóra una mena de xarmpió de la humanitat, una desgràcia històrica, una plaga, i en tot cas un arcaisme a extingir. Estranya ideologia que pretén passar sovint per progressista o liberal, mentre ignora que ja fa temps que les societats humanes organitzen el progrés i la llibertat dins d'uns espais que anomenen nacions, i que qui no disposa d'aquest espai, o no de manera suficient i satisfactòria, difícilment pot trobar-se còmode entre tants altres que sí que en disposen plenament. Perquè afirmar que la “vida en nació” és la forma i el marc que defineix la vida moderna en societat no és cap “nacionalisme” de perillosa espècie doctrinal, no és una posició ideològica: és una constatació. Pensar, per tant, que el “tema de la nació” és cosa superada i arcaica, sense interès pràctic ni teòric, o que és font de tots els mals, equival simplement a navegar pel món de les idees volàtils i sense pes. O pensar –pensar poc, en realitat– amb una molt interessada mala fe, per molt que es disfresse de liberalisme constitucional. Ignorar o menysprear determinats aspectes i dimensions de la realitat, quan aquesta realitat no encaixa en uns models conceptuals previs, és un vell hàbit mental que ja ve de Plató, passa per Marx i arriba igualment als sociòlegs de l'escola de Frankfurt i als economistes de l'escola de Chicago. És interessant, d'altra banda, que les dues grans ideologies dites “de la modernitat”, el socialisme més o menys marxista i el liberalisme més o menys democràtic, pretenguin ser ideologies de la racionalitat econòmica, o més encara: ideologies per a les quals tot és reductible al model economicista, siga el mercat o siga la planificació. Aplicant el mateix mètode i model, l'economia –la producció, el capital i els mercats a escala continental i planetària– ensenyaria que les nacions no “tenen sentit” ni espai en el futur, i sobretot, ai, les petites nacions. Ni hi trobaran lloc cultural o polític, tampoc, pels efectes d'aquesta l'economia global, que són la unificació planetària del consum i dels comportaments (tots bevem coca-cola i ballem rock o el que corresponga), i per la unificació dels centres de poder, siguen les empreses multinacionals, la Unió Europea o l'FMI.

I doncs, no és això: les nacions no són construccions folklòriques particulars que es puguin desmuntar i substituir amb un folklore universal, ni conjunts d'obradors d'artesanía que seran anul·lats per la Microsoft o la General Motors, ni simples estructures de poder local que s'esvaeixen davant de Wall Street o dels euròcrates de Brussel·les. Són una altra cosa: són l'hàbitat propi de les societats modernes dins un hàbitat universal compartit, o més exactament la forma moderna d'habitar el món, i això és inescapable. Almenys, fins que no s'invente una altra forma d'estar en el món, substitutòria d'aquesta i igualment universal. Però no veig enlloc senyals que estiga pròxima l'aparició d'àmbits d'identitat equivalents i substituïts dels que ara són percebuts com a nacionals: complementaris sí, però substituïts i equivalents, no. Una altra cosa és que tots ens trobem, o no ens trobem, còmodes, reposats i pacífics, en la nació o el tros de nació que ens ha tocat. I que el nostre mapa, frontera i estat, siguen un espai estable o inestable, fet o a mig fer, tranquil o conflictiu. Supose que són més feliços els qui tenen la nació en pau –si més no perquè tenen un problema menys–, però potser a nosaltres no ens ha tocat aquesta felicitat. Ens queda el deure, o la passió, de continuar buscant-la. I si, per aquesta modesta i humaníssima pretensió, hem d'assumir el qualificatiu de “nacionalistes” –com un retret que ens associa a gent de la pitjor espècie–, ens hi resignarem practicant alternativament el comprensible vici de la indignació i la universal virtut de la paciència.